

ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN KISKACI ALTINDA BAE VE EMİRLİKLERİ

GÖKHAN ERELİ

Uzman ORSAM

“

İnsan hakları ve uluslararası hukuka uygunluk konularında İnsan Hakları İzleme Örgütü ve Uluslararası Af Örgütü birçok defa BAE'yi uyarma ihtiyacı hissetmiş ve yayımlanan raporlarla BAE'yi ilgili konulardaki uluslararası standartlara uygun davranmaya davet etmiştir.

”

Körfez ülkelerinin dış politika kararlarının alınması sürecinde iç dinamikler kadar bölgesel ve uluslararası dinamiklerin de ön planda olduğu dönemlerden geçilmektedir. Ortadoğu ülkeleri arasında ve Ortadoğu ülkeleriyle bölge ülkeleri arasındaki siyasi normalleşme hareketleri ve bununla birlikte bölge ülkelerinde gerçekleşen seçimlerle birlikte yeni yönetimlerin göreve gelmesi, ülkelerin dış politikalarında dikkate alınması gereken hususlar meydana getirdiler. Bu anlamda, ülkelerin dış politika kararlarını etkileyen bir diğer husus

ise uluslararası örgütlerle kurulan ilişkilerdir. Gerek Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) içerisinde gerekse de ülkenin bölge siyasetindeki en yoğun nüfuza sahip olan Abu Dabi ve Dubai emirliklerinin uluslararası örgütlerle olan ilişkilerinde birtakım kırılmaların meydana geldiğinden bahsedilebilir.

Hidrokarbon zenginliği ve bu zenginliğe bağlı ekonomik yapılanmanın olanak verdiği dış politika kültürü gelişmezden önce dahi, BAE'nin dış politikasında siyasi tanınma ve ülkenin birliğini sağlama politikaları önemli bir yer tutmaktaydı. Günümüzde de BAE dış politikası belirlenirken Abu

Dabi ve Dubai emirliklerinin siyasi elitlerinin özellikle Körfez İşbirliği Konseyi (KİK), İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), Arap Birliği gibi bölgesel örgütlerin yanında, Avrupa Birliği (AB), Birleşmiş Milletler (BM) ve Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO) gibi uluslararası örgütlere de önem verdiği görülmektedir. BAE'nin uluslararası örgütlerde temsil ve bunun getireceği uluslararası tanınırlığı amaçlaması konusuna önemli örneklerden birisi de BAE İçişleri Bakanlığı Genel Müfettişi Ahmed er-Reisi'nin INTERPOL başkanlığı için aday olmasıdır. Fakat, Ahmed er-Reisi'nin isminin BAE içerisinde keyfi tutuklamalar ve insan hakları ihalleriyle anılması, uluslararası çevreler tarafından başkan adaylığının tehlikeye girmesini de beraberinde getirmişti. Son dönemdeyse Lübnan merkezli Körfez İnsan Hakları Merkezi, INTERPOL başkan adayı Ahmed er-Reisi hakkında bir Paris mahkemesinde dava açmış ve bu anlamdaki şüpheleri en yüksek noktaya taşımıştı.

“

BAE, belirli uluslararası örgütlerle dış politika ve politik-ekonomi konularında uyuşmazlıklar yaşamakta ve uluslararası örgütlerin ilgili konulardaki sorumluluklarını yerine getirmesine zaman zaman engel olmaktadır.

”

Körfez krizi sonrası bölgesel siyasi ortamda, BAE'nin uluslararası örgütlerle kriz öncesi dönemlere de geri giden sorunlar yaşadığı belirtilebilir. BAE, belirli uluslararası örgütlerle dış politika ve politik-

ekonomi konularında uyuşmazlıklar yaşamakta ve uluslararası örgütlerin ilgili konulardaki sorumluluklarını yerine getirmesine zaman zaman engel olmaktadır. İnsan hakları ve uluslararası hukuka uygunluk konularında İnsan Hakları İzleme Örgütü ve Uluslararası Af Örgütü birçok defa BAE'yi uyarma ihtiyacı hissetmiş ve yayımlanan raporlarla BAE'yi ilgili konulardaki uluslararası standartlara uygun davranmaya davet etmiştir. Bunun yanında, Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Mali Eylem Görev Gücü (FATF) ile BAE arasında uluslararası finansal standartların dışında davranma konusunda bir uyuşmazlık meydana gelmiştir. Nitekim BAE'nin uluslararası örgütlerle yaşadığı sorunlara güncel örneklerden birisi de Afrikalı Gazeteciler Birliği nezdinde (Federation of African Journalists-FAJ) BAE'nin Katar'a yönelik politikası ile ilgili yaşanan uyuşmazlıktır. Son dönemde ise BAE'nin 2022-2023 döneminde BM Güvenlik Konseyi (BMGK) geçici üyeliğine BM Genel Kurulda yapılan oylamayla 179 olumlu oy sonucu seçilmesi ise,

BAE'ye uluslararası örgütler ile olan uyuşmazlıklarını çözme ve örgütlerin alanlarına ilişkin uluslararası standartlara uy-

gun politikalar üretme şansını vermektedir. Fakat Abu Dabi ve Dubai siyasi elitlerinin BMGK geçici üyeliğini bu amaçla kullanıp kullanmayacaklarını ise zaman gösterecek.

“

Batılı ülkeler ile kurulan stratejik ilişkilerde temelde Abu Dabi Veliht Prensi Muhammed bin Zayid'in, Dışişleri Bakanı Abdullah bin Zayid'in ve Washington Büyükelçisi Yusuf el-Uteybe'nin önemli bir rolü bulunmaktadır.

”

ORTADOĞU'DAKİ BÖLGESEL ÖRGÜTLERİN BAE DIŞ POLİTİKASINDAKİ YERİ

BAE dış politikasında Abu Dabi siyasi elitlerinin Batılı ülkelerdeki siyasi elitlerle kurdukları stratejik ilişkiler büyük önem taşımaktadır. Batılı ülkeler ile kurulan stratejik ilişkilerde temelde Abu Dabi Veliht Prensi Muhammed bin Zayid'in, Dışişleri Bakanı Abdullah bin Zayid'in ve Washington Büyükelçisi Yusuf el-Uteybe'nin önemli bir rolü bulunmaktadır. Eski ABD Başkanı Donald Trump ile ve Trump yönetimindeki diğer üst düzey isimlerle Abu Dabi siyasi elitlerinin ilişkilerinin, ABD'nin Körfez politikasının belirlenmesinde, İsrail ile normalleşme anlaşmalarının imzalanmasında, İran'a yönelik politikaların belirlenmesinde etkili olduğu belirtilebilir. Abu Dabi siyasi elitlerinin Batılı ülkeler ile geliştir-

diği ilişkilerin aynı zamanda BAE'ye uluslararası örgütler nezdinde de kısmi bir nüfuz kazandırdığından bahsedilebilir. Ortadoğu'da da BAE, KİK, İİT ve Arap Birliği üzerinden dış politika faaliyetlerini meşrulaştırma ve bu politikalarına Arap sokağından destekçi bulma faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. BAE, Suudi Arabistan ile de iş birliği içerisinde Katar'a karşı gerçekleştirilen ambargoyu KİK içerisindeki ülkelerin geneline yaymak istemiş, Doğu Akdeniz ve Libya konusunda Türkiye'nin uluslararası hukuk ile uyumlu faaliyetlerini Arap Birliği kararları çerçevesinde kınanmasına öncülük etmiş ve Arap Birliği Filistin temsilcisinin, İsrail ile imzalanan normalleşme anlaşmalarının kınanması tasarısının reddedilmesine ön ayak olmuştur.

ULUSLARARASI ÖRGÜTLER İLE YAŞANAN UYUŞMAZLIKLAR

BAE dış politikasında uluslararası örgütlerle yaşanan siyasi uyuşmazlıklar temelde Abu Dabi siyasi elitleri tarafından oluşturulan müdahaleci dış politikanın sonuçları olarak ortaya çıkmaktadır. Uyuşmazlık yaşanan örgütlerden birisi olan Uluslararası Af Örgütü, temelde BAE'deki siyasi nedenlerle keyfî tutuklamaları, hukuki olmayan toplu mahkeme süreçlerini ve cezasını ifa etmiş kişilerin hâlen salıverilmemesini eleştirmektedir. Fakat Uluslararası Af Örgütü son dönemlerde, BAE'nin Yemen'de gizli hapishaneler işlettiğine yönelik ve BAE'ye ait silahların bir şekilde terör örgütlerine ve milis güçlerine geçtiğine dair raporlar da yayımlamış ve eleştirilerini dış politika boyutuna çekmiştir. Bu-

nunla birlikte, İnsan Hakları İzleme Örgütü de ülkeler hakkında yayımladığı yıllık raporlarda BAE hakkında olumlu bir görüntü çizmemiş ve dönem dönem ülkedeki temel insan hakları konularını eleştiren açıklamalar gerçekleştirmiştir. Bu bağlamda örgüt, BAE'nin Libya'da ve Yemen'de sivillerin hayatını kaybetmesine doğrudan ya da dolaylı olarak neden olduğunu belirterek eleştirilerini dış politika düzeyine çekmiştir.

“

FATF 2020 yılında BAE'yi gözlem listesine alarak, emirlikler seviyesinde kara para aklamının engellenmesine yönelik girişimlerin güçlendirilmesi ve hızlandırılması gerektiğine dair açıklama yapmıştı.

”

BAE'nin uluslararası örgütlerle yaşadığı uyuşmazlık konuları sadece insan hakları ve uluslararası hukukla sınırlı değildir. BAE son dönemde özellikle uluslararası finansal standartlar konusunda FATF tarafından ve spor faaliyetleri konusunda da FAJ tarafından uyarılmıştır. BAE'nin uluslararası finansal standartlar ile ilgili kuruluşların ilkelerine uymaması konusundaki önemli meselelerden birisi de kara para aklamının engellenmesine yönelik faaliyetlerdir. Son dönemde Carnegie Endowment tarafından yayımlanan ve Dubai'nin bölgesel bir kara para aklama merkezi hâline geldiğini ve emirlik yetkililerinin konuya dair gerekli önlemleri almadığını belirten raporla da bu mesele ön

plana çıkmıştır. Nitekim, FATF 2020 yılında BAE'yi gözlem listesine alarak, emirlikler seviyesinde kara para aklamının engellenmesine yönelik girişimlerin güçlendirilmesi ve hızlandırılması gerektiğine dair açıklama yapmıştı. Söz konusu gözlem listesinin gereklerini yerine getirmediği takdirde bu anlamda BAE'nin Suriye, Yemen ve Pakistan gibi ülkeler ile aynı listede değerlendirileceği ihtimalinin ortaya çıkması üzerine belirli eylemlerde bulunulmuştur. Bu anlamda son dönemde, BAE Finansal İstihbarat Dairesi ile Bangladeş Finansal İstihbarat Dairesi ve Somali Finansal Rapor Merkezi ile ayrı ayrı mutabakat zaptları imzalanmıştır. Bunun yanında Mısır ve BAE merkez bankaları arasında terörün finansmanının engellenmesine yönelik bir anlaşma imzalanmıştır. Fakat, söz konusu ülkelerle varılan mutabakatlar ve anlaşmaların özellikle Dubai üzerinden devam eden bölgesel ve küresel illegal altın ticaretine yönelik iddiaların olduğu bir ortamda BAE'nin FATF'ın gözlem listesinden çıkmasına yetip yetmeyeceği ise FATF'ın açıklayacağı yeni raporda yerini alacak.

Bununla birlikte, spor konusunda da BAE'nin uyuşmazlık yaşadığı uluslararası örgütler bulunmaktadır. Son dönemde, Körfez krizi sona ermesine rağmen BAE'nin Katar ile ilişkilerinde kriz öncesi döneme dönülmesi konusunda ciddi oranda istekli olmadığı görülmektedir. Bununla ilgili yaşanan bir gelişimde FAJ, Gana'da gerçekleştirilen Afrikalı Gazeteci Liderleri Konferansı'nda yayımladığı açıklamasında, BAE'li yetkililerin Afrikalı gazetecilerden Katar'ın

2022 Dünya Kupası'nı düzenleme kapasitesine yönelik karalama kampanyası yürütmelerini istediğini ifade etti. FAJ, açıklamasında FIFA'yı ve ilgili makamları göreve çağırarak BAE'nin faaliyetlerinin kabul edilemez olduğunu vurguladı. Söz konusu açıklamaya birçok uluslararası kuruluş ve isim destek gösterdi.

BAE'nin iddia edilen faaliyetleri ışığında, Körfez krizi sonrası süreçte Katar ile ilişkilerin düzeltilmesi konusundaki irade eksikliğinin yanında Katar'a yönelik apolitik alanlarda dahi karalama kampanyalarının devam ettiği belirtilebilir. Bununla birlikte, İnsan Hakları İzleme Örgütü'nden Uluslararası Af Örgütü'ne, Körfez İnsan Hakları Merkezi'nden FATF ve FAJ gibi apolitik kuruluşlara kadar geniş bir yelpazedeki uluslararası örgüt nezdinde BAE'nin uyuşmazlık yaşaması, bir tesadüften ziyade Abu Dabi siyasi elitlerinin eğilimlerini göstermektedir. Fakat BAE'nin önünde 2022-2023 sürecinde ifa edeceği BMGK geçici üyeliği ile birlikte önemli bir viraj bulunmaktadır.

BAE gerek Ortadoğu'da gerekse uluslararası ortamda barış ve istikrara, yumuşama ve normalleşme hareketlerine bir katkı olabilecek dış politika gütmeye şansını, BMGK geçici üyeliği ile inşa etmeye başlayabilir. Diğer taraftan uluslararası örgütler nezdindeki bu ciddi olumsuz görüntü, BMGK geçici üyeliği sürecinde de değişmediği takdirde, uluslararası alanda BAE'nin daha fazla baskı altında kalması kuvvetle muhtemeldir. ■